עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פי"א מהל' מעשה קרבנות הל' א סמג לאוין שכח:

נט ב מיי' פ"ג מהל' ביכורים הל' א:

ס ג מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' ה סמג לאוין רסד:

סא ד מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ט:

אלא [א]לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים שהוא לוקה אמר רבא דילידא אימיה כר"ש תיליד ואי לא לא תיליד ואע"ג דאית להו פירכא מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן [ב]אסורים לזרים אדרבה מעשר חמור שכן [ג]אסור לאונן ומאי חומרא דתודה ושלמים ממעשר שכן טעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אדרבה מעשר חמור שכן [ד]טעונין כסף צורה ומאי חומרא דבכור מתודה ושלמים שכן קדושתו מרחם אדרבה תודה ושלמים חמורים שכן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ומאי חומרא דחטאת ואשם מבכור שכן קדשי קדשים אדרבה בכור חמור שכן קדושתו מרחם ומאי חומרא דעולה מחטאת ואשם שכן כליל אדרבה חטאת ואשם חמירי שכן מכפרי וכולהו חמירי מעולה דאית בהו שתי אכילות אלא מאי דילידא אימיה כרבי שמעון דלמאי דסבירא ליה לדידיה מסרס ליה לקרא ודריש ליה וכי מזהירין מן הדין הא [ה]אפילו למאן דאמר עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין איסורא בעלמא והאמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמשה איסורין הוו והא אנן תנן אלו הן הלוקין

אלא

דלמאי דסבירא ליה לדידיה מסרס ליה לקרא ודריש ליה. דאילו היה דורש המקרא כסדרו לא היה נפקא ליה מקרא כדדריש השתא כדפי"ה ואם תאמר אכתי אמאי משכח לר' שמעון בכך אדרבה קשה מנלן למדרש הכי ולסרוסי לקרא ויש לומר דשפיר קדריש דעל כרחך בכור לא אתא לקודם זריקה אע"פ שנכתב קודם לתודה (א) דמכל מקום אי להכי אתא לישתיק מיניה וילפינן ליה שפיר מתודה שנכתב בסוף כך נראה למשי"ח וכדפירש בתוספות דעל כרחך תודה אתיא לקודם זריקה דאיסורא אחרינא ליכא לאוקמא בה דליכא לאוקמי (ב) ה)(בה) אחר זריקה דשרי לזרים והלכך ליכא למימר דמוקמינן בכור שנכתב קודם לפני זריקה דאתי בקל וחומר מתודה (ג) וכולהו דמסתבר דהא מכל מקום על כרחך צריך לאוקמי תודה לפני זריקה אע"ג ו)דחד צד חמור הוא אבל עולה מכל מקום לא אתא אלא להכי כדפירש ואם כן סוף סוף משמע (ד) בבכור: **איסורא** בעלמא. איתא בכולהו (ה) הא דמרבה אזהרה לכל חד וחד והוי כדבר חדש היינו איסורא בעלמא אבל עיקרא דמלקות דכל חד וחד אתא חוץ לחומה ואתי ק"ו דר' שמעון ומגלה בכולהו איסור בכל חד וחד בחדש בבכורים עד שלא קורין ובתודה עד שלא זרק ואם תאמר ומנלן לר' שמעון לפרושי איסור חדש בהו הא צריכא למלקות חוץ לחומה ומאי קאמר בבכורים חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אלא לא בא הכתוב אלא לאוכל עד שלא קרא עליהן הא שפיר איצטריך למלקות לחוץ לחומה וכן לכולהו ויש לומר דמסתברא ליה לר' שמעון דכל קרא אתא לשני דברים לאיתויי איסור חדש וגם לאיתויי נמי למלקות חוץ לחומה והכי קאמר אם ללמדנו בבכורים איסור לחוץ לחומה הרי קל וחומר ממעשר אלא לאורויי איסור דעד שלא קרו וגם נמי אתו למלקות לחוץ לחומה והא דקתני בתודה ושלמים אלא לאוכל לפני זריקה לוקה לאו דוקא לוקה אלא איסור בעלמא וכולהו לוקה לאו דוקא ופריך והא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה כו' לר' שמעון לוקה חמש חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחומר ממעשר וחד משום לאו דלפני זריקה כו' אלמא דר' שמעון מלקות קאמר ולא איסורא ומשני מאי חמש חמש איסורי וליכא מלקות אלא באוכל חוץ לחומה גרידא והא אנן תנן אלו הן הלוקין פירש הקונטרס וקתני בכורים עד שלא קרא עליהן וקדשי קדשים חוץ לקלעים מה שהזכיר בקונטרס קדשי קדשים קשה דמזה לא משני מידי כדפירש הקונטרס גופיה במסקנא לכ"נ לפרש דהש"ס לא פריך אלא מבכורים דמקדשי קדשים לא פריך הש"ס דהתם איכא אזהרה כמו שמפרש מבשר בשדה טרפה כדפי' הקונטרס בסמוך (ו) אבל מקדשים קלים לא פריך הש"ס דהתם עיקר מלקות איכא מפשטיה דקרא בלא שום ייתור מכדי כתיב והבאתם שמה לכתוב לא תוכל לאוכלם וקאי אקרא דלעיל שהם מפורשים בו הלכך לאוכל חוץ לחומה לקי לא (ז) בעי קרא שהרי כולן מפורשים בו ולכך לא הוי לאו שבכללות מהדר פרושי בכל חד למה לי שמע מינה ליחודי לאו לכל חד וחד כאילו כתוב בכל אחד פעם שניה לאו דחוץ לחומה וכיון דאיתו ענין לו תנהו ענין לדבר אחר הלכך בכורים לאוכל עד שלא קרא עליהן אתא וכן לכל חד וחד למילתיה לדבר חדש ואם תאמר בכל הקדשים הכתובים בכאן דייך אם תתן הלאו ענין למלקות לפני זריקה בכולן חוץ מבכורים אע"ג דילפינן מקל וחומר אין מזהירין מן הדין דבשלמים ותודה ע"כ צריך לאוקומי קודם זריקה דלא שייך בהו איסור דבכורים ופרש"י אין הכי נמי דהא (ח) דפטרינן לכולהו איצטריך באוכל לפני זריקה והא דר' שמעון מפרש לבכור לאזהרה לאוכל אחר זריקה איסורא קאמר מחטאת ואשם דתני חוץ לקלעים לוקה היינו משום בשר בשדה טרפה לא תאכלו הוא דנפקא כדלקמן ולוקה חמשה דאמר רבא חמש איסורי קאמר וצריך לומר הכא כדפרישית לעיל דרמינן ליה לר"ש דבכור אתי לאזהרה דאיסורא לאחר זריקה והא איצטריך ללקות לאוכל ט)חוץ לחומה לפי שאין עונשין מן הדין אלא משמע ליה דלאו דבכור ודכולהו אתו לשני דברים חדא לאיסור וחדא למלקות לפני זריקה ולכך אמר ר"ש דלאו דבכור לא הוצרך לאיסור לפני זריקה דמקל וחומר דתודה למדנו אלא איסור דלאחר זריקה וכן בחטאת ועולה ע"כ וטובא קשה דמנא ליה הא לר"ש דלאזהרה דכל חדא אתו משום איסור ומלקות דהא אזהרה דבכורים לא אתי אלא למלקות בבכורים דעד שלא קרא ולשום איסור חדש לא אתי ותודה נמי לא אתי אלא למלקות דלפני זריקה ומנליה דאינך אתו בשביל איסור חדש דבכל חד אימא דלא אתי אלא משום מלקות דלפני זריקה גרידא ותו מאי קאמר בתודה ובכולהו אי לחוץ לחומה קל וחומר ממעשר היה לו לומר דמגופיה (ט) אתא דמאי למכתב לא תוכל לאוכלם דבשביל זה לא היה לו למהדר ולפרש ועוד קשה ללישנא דר"ש דאמר אלא לאוכל מבכור אחר זריקה שלוקה ואינו אלא איסור בעלמא ועוד קשה דכיון דהא דמרבינן איסורין (י) בעלמא הוא כדפירש

הקונטרס

לאוכל עולה. אפי' לאחר זריקה ואפי' כהן שהוא לוקה ואזהרת עשה אשכחן בה בעלמא (ויקרא א) וערכו בני אהרן וגו' כליל היא ולא לאכילה: **דילידא אימיה כר' שמעון תיליד.** כל שאמו יולדת תבקש רחמים יהי רצון שיהא כר' שמעון: **ואע"ג דאית ביה פירכא.** למילתיה כדמסקנא פירכא בכולהו ואזיל: בכורים מותרים לאונן לר' שמעון ביבמות בפרק הערל (דף עג:): **אונן.** יום מיתת מתו: **טעון כסף צורה.** לפדיונו דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה (ב): בכור אינו טעון לא סמיכה ולא נסכים כדתנן במנחות בפ' שתי מדות (דף צא.): **אלא מאי היא דילידא אימיה כו'.** הואיל ואית פירכא למילתיה מהו שבחו: **דלמאי דסבירא ליה מסרס לקרא ודריש ליה.** לפי דעתו שהחומרים שהוא מוצא באותו שהוא מוצא חמורים נראין לו חומר סרס את המקרא לדורשו בהפך למצוא איסורין שמצא שאם דרשו כסדרו לא היה יכול ללמוד ממנו האיסורין הללו בכל אחד ואחד שאם דרש תחלה ובכורות זה הבכור וכי מה בא ללמדנו אם לאוכלו חוץ לחומה ק"ו ממעשר אם לאוכל לפני זריקה ק"ו מתודה ושלמים אין זה נכון שעדיין לא מצאו בתודה ושלמים ועל כרחו היה צריך לומר הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מן הבכור לפני זריקה שהוא לוקה ומעתה אין לו אזהרה לאוכל ממנו לאחר זריקה והוא זר וכן בכולן זה אחר זה: **וכי מזהירין מן הדין.** דקאמר אם לאוכלו חוץ לחומה קל וחומר ממעשר כו' ותו אם לפני זריקה קל וחומר מתודה (ג) דלמא כולהו לחוץ לחומה אתו ודקאמרת קל וחומר אין מזהירין מן הדין ואין כאן אם אינו ענין: **ואפי' למאן דאמר כו'.** דהא ר' יצחק(ד) דאית ליה באחותו בת אביו ובת אמו עונשין מן הדין וגבי אזהרה איכא קרא יתירא: **איסורא בעלמא.** האי דקא מייתי בכולהו אזהרה בק"ו לאיסורי בעלמא קאמר ולא למלקות: **זר שאכל מן העולה כו'.** דוקא זר קאמר ואע"ג דכהן לגבי עולה זר הוא הכא זר דוקא קאמר דאי כהן בצר ליה חד לאו דהא חמש דקאמר חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחומר ממעשר וחד משום לפני זריקה דאתי בקל וחומר מתודה ושלמים וחד משום זר גמור אפי' לאחר זריקה דאתי בקל וחומר מבכור וכ"ש לפני זריקה וחד משום אוכל חוץ לקלעים דאתי בקל וחומר מחטאת ואשם וחד משום אוכל עולה ואפילו כהן ובתוך הקלעים וכל שכן זר חוץ לקלעים וחוץ לחומה אלמא לוקה חמש: **משום חמשה איסורים.** קאמר ולא ללקות עליהן: **והאנן תנן אלו הן הלוקין.** וקתני בכורים ואוכל קדשי קדשים חוץ לקלעים:

קרא

מסורת הש"ס

א) [זבחים קו:] ענין עונשין מן הדין עי' עוד בסנהדרין נד. וש"נ, ב) [ב"מ מז:], ג) [בס"א נוסף: ושלמים], ד) [כריתות ג.], ה) צ"ל בכור וכ"א ברש"א, ו) גירסת רש"א דייתר היא אבל עולה וא"כ סוף סוף כו', ז) גי' רש"ל וגי' רש"א וצ"ל לפני זריקה.

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דלמאי וכו' קודם לתודה דאי להכי כצ"ל ותיבת דמכל מקום נמחק: (ב) בא"ד דליכא לאוקומיה לאחר זריקה דהא שרי לזרים כצ"ל ותיבת בה נמחק: (ג) בא"ד בקל וחומר מתודה והכי מסתבר דהא: (ד) בא"ד סוף סוף משמע דבבכור אתא לאחר זריקה הס"ד: (ה) ד"ה איסורא כו' בכולהו פי' הא דמרבה וכו' בכל חד וחד בדבר חדש בבכורים עד שלא קרא ובתודה: (ו) בא"ד כדפי' הקונטרס בסמוך ומקדשים קלים נמי לא פריך כצ"ל ותיבת אבל נמחק: (ז) בא"ד חוץ לחומה לא צריך קרא שהרי כולן כצ"ל ותיבת לקי נמחק: (ח) בא"ד אין הכי נמי דהא דדרשינן לכולהו איצטריך לאוכל לפני וכו' וחטאת ואשם דקתני חוץ לקלעים: (ט) בא"ד למגופיה דקרא אתא דמאי: (י) בא"ד ועוד קשה דכיון דהא דמרבינן איסורין דבעלמא הוא דקאמר כדפי' הקונטרס למה לי תיפוק ליה דבכל חד וחד נכתוב קרא לאיסור כדפי' הקונטרס לעיל כצ"ל וג"כ פי' דאיכא בכל חד עשה דתודה שמעינן מקרא ידם זבחיך ישפך והבשר תאכל ובכור כתיב אך בכור שור וגו' ובשרם יהיה לך וגו' וכן בחטאת ואשם ועולה כדפרש"י בעמוד זה:

◆

מוסף רש"י

וכי מזהירין מן הדין. מדין קל וחומר לאוקמיה בלאו גמור (יבמות סח.).